
УДК 343

Ольга Миколаївна ПАСЬКО,

доцент кафедри психології та педагогіки факультету № 3

Одеського державного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3861-2814>

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ СЛІДЧОГО ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто психологічну готовність слідчого до професійної діяльності, яка складається із певних різновидів: діагностична, рефлексійна, мотиваційна, регулятивна, комунікативна, перцептивна, сугестивна готовність. Кожна із зазначених різновидів у свою чергу обумовлюються певними вміннями відповідно до посади слідчого.

Професійне становлення слідчого відбувається за умов відповідності певним вимогам, які забезпечать якісний та високий рівень готовності до виконання професійних обов'язків. Що у свою чергу, сприятиме розвитку висококваліфікованого та конкурентно спроможного працівника органів досудового розслідування.

Готовність слідчого до практичної діяльності визначається сукупністю певних вимог, яким він повинен відповідати. Для цього нами була побудована структурно-логічна модель готовності працівників органів досудового розслідування до виконання професійних обов'язків.

Психологічна готовність відповідно до розробленої нами структурно-логічної моделі готовності слідчого, складається із певних різновидів, які у свою чергу обумовлюються певними вміннями.

Діагностична готовність забезпечується наступними **вміннями**:

- передбачити наслідки певних дій або бездіяльності;
- діагностувати можливість відтворення ситуації, яка мала місце за наявності певних доказів;
- встановлення причинного зв'язку між відомими фактами за матеріалами кримінального процесу;
- визначати і прогнозувати рольові очікування до себе;
- визначати механізм утворення слідів, тобто встановити характер взаємодії об'єктів під час слідоутворення;
- переробляти інформацію та приймати рішення;
- досліджувати особистість злочинця в її розвитку (вивчення механізму виникнення злочинного умислу, дослідження суб'єктивного ставлення злочинця до вчиненого діяння);
- визначати час події за залишеними слідами;
- визначати відповідність ситуації, що викладається учасником кримінального процесу реальному та дійсному механізму події, що може бути визначений по залишених слідах, речових доказах та ін.

Рефлексійна готовність забезпечується наступними **вміннями**:

- відмовитися від власного егоїзму, з метою визначення дійсних процесів та явищ;
- поставити себе на місце підозрюваного та імітувати можливість його дій під час вчинення злочину;
- подумки відтворити хід міркувань правопорушника і відповідний результат, після вчинення злочину;
- імітувати міркування правопорушника;
- подумки «перевтілитись» в злочинця для проникнення в його задум;
- «вторгатись» в інтелектуальну діяльність співрозмовника;
- виходити за межі власного «Я»;
- «приміряти» на себе «маску» правопорушника;
- проникнути у внутрішній світ партнера по спілкуванню;
- подумки зрозуміти логіку вчинків правопорушника та ін.

Мотиваційна готовність забезпечується наступними **вміннями**:

- визначати професійну діяльність як необхідну для захисту суспільства;
- прагнути до справедливості;
- ставити собі мету та правомірними шляхами йти до її реалізації;
- самоудосконалюватись з метою підвищення рівня слідчої діяльності;
- бачити тільки позитивні сторони професійної діяльності;
- досягати успіху у професійній сфері, шляхом сумлінного ставлення до функціональних обов'язків;

– прагнути розвивати у себе професійно важливі якості й здібності та ін.

Регулятивна готовність забезпечується наступними **вміннями**:

- регулювати поведінку учасників кримінального процесу;
- коректувати у необхідному напрямку поведінку учасників кримінального процесу;
- упорядковувати дії учасників кримінального процесу, шляхом введення їх у певні рамки;
- упорядковувати дії усіх учасників кримінального процесу під час проведення слідчих (розшукових) дій;
- наставляти співрозмовника на необхідний напрямок комунікації;
- керувати та контролювати діями учасників кримінального процесу під час проведення слідчих (розшукових) дій та ін.

Комунікативна готовність забезпечується наступними **вміннями**:

- з'ясувати достовірність показань свідка (ст. 96 КПК України);
- отримувати показання з чужих слів (ст. 97 КПК України);
- проводити допит (ст. 224 КПК України);
- швидко встановлювати психологічний контакт із співрозмовником;
- володіти технікою комунікативної поведінки;
- контролювати процес бесіди;
- тримати візуальний контакт із співрозмовником впродовж тривалого часу спілкування;
- знаходити індивідуальний підхід у спілкуванні із урахуванням індивідуально-психологічних особливостей особистості (здібності, темперамент, характер, спрямованість);
- викривати неправдиві свідчення, виявляти правду та брехню у відповідях, встановлювати істину по справі;
- використовувати при допиті фактор раптовості, при постановці несподіваних питань;
- долати, нейтралізувати мотив, що спонукує допитуваного давати неправдиві показання;
- на основі жестів, міміки, пози та ін. визначити відношення співрозмовника;
- «підстроюватись» до лінії бесіди співрозмовника;
- звертати увагу на обмовки допитуваного та ін.

Перцептивна готовність забезпечується наступними **вміннями**:

- слухати, чути та почути людину;
- проявляти співчуття, коли це доречно;
- шанобливо відноситись до співрозмовника;
- визначати «слабкі місця» у особи, яка допитується;
- визначати при допиті антипатію, яку відчуває допитуваний до кого-небудь зі співучасників;

– визначити тип акцентуації і створити належні умови до спілкування;

– за зовнішнім виглядом (фізичні дані, одяг, міміка, жести, хода) і поведінкою (дії, експресивні реакції, емоції) визначати дійсний намір особи та ін.

Сугестивна готовність забезпечується наступними **вміннями**:

– використовувати засоби емоційного впливу, які спрямовані на спонукання допитуваного до каяття й чистосердечного зізнання;

– використовувати прийоми логічного впливу, які полягають у пред'явленні доказів, що спростовують показання допитуваного або потребують їх деталізації, та можуть призвести до протиріч між показаннями співучасників;

– заслуговувати особистий авторитет у свідомості допитуваного, який багато в чому пов'язаний з авторитетом державної влади, яку той представляє;

– використовувати метод переконання, тобто правомірні дії на мислення, відчуття і волю, шляхом приведення доводів і пред'явлення доказів, при яких у допитуваного формується усвідомлене бажання давати правдиві свідчення в умовах збереження свободи вибору його поведінки;

– культивувати у співрозмовника передбачення «виграшу» від спілкування;

– фіксувати емоційний, мімічний, пантомімічний прояв з боку допитуваного та відповідно, гнучко варіювати тактику допиту;

– повідомити при допиті певних відомостей з метою переконання особи у неминучості розкриття даного злочину та ін.

Таким чином, нами було вперше узагальнені різновиди психологічних вмінь, відповідно до побудованої структурно-логічної моделі готовності слідчого до діяльності. Визначені відповідно до повноважень та з урахуванням функціональних обов'язків, найбільш основні вміння, які детермінують готовність працівника органів досудового розслідування до виконання професійних завдань.

У зв'язку із цим вважаємо за необхідне здійснювати підготовку майбутніх працівників органів досудового розслідування шляхом формування вище виділених нами груп умінь.

Отримано 02.03.2017